06
පාඩම

බුදු සසුන්මග යති පහන්

වැලිවිට අසරණ සරණ සරණංකර සංඝරාජ මාහිමි

අපිස් සතොස් යනාදී ගුණාංගවලින් පිරිපුන් සීල ගුණයෙන් සුගන්ධවත් වූ කාරුණික ගුණයෙන් මෘදු වූ සිත් ඇති මහා භාග්‍යසම්පන්න වැලිවිට අසරණ සරණ සරණංකර සංඝ රාජෝත්තමයාණන් වහන්සේගේ අකලංක චරිතාපදානය ගිහි පැවිදි සැමගේ ආදර්ශය පිණිස හේතු වන්නේ ම ය. උන් වහන්සේ 17 වැනි සියවසේ අග භාගයේ ශ්‍රී ලංකාද්වීපයෙහි සංජාත බෝධිසත්ත්වවරයෙකු සේ පිළිගත හැකි ය. ලංකා ඉතිහාසයේ දුර්දශාපන්න අඳුරු කාල පරිච්ඡේදයක ජන්මලාභය ලැබ පිරිහී ගිය ශාසනික තත්ත්වය, භික්ෂු අධ්‍යාපනය හා ධර්ම ශාස්ත්‍රීය කටයුතු සමග භාෂා සාහිත්‍ය ව්‍යාපාරයන් යථා තත්ත්වයට පත් කළ සංඝරාජ මාහිමියෝ ලක්දිව සුවඳවත් කළ අසහාය යුග පුරුෂයාණ කෙනෙක් වූ හ.

18 වන සියවසේ දී ශ්‍රී ලංකාවේ ශාසනික, ජාතික, සාමාජික, සංස්කෘතික හා අධ්‍යාපනික තත්ත්වය අන්ත පරිහානිකර තත්ත්වයකට පත්ව තිබුණේ මුහුදුබඩ ප්‍රදේශ පෘතුගීසි - ලන්දේසි ආධිපත්‍යයට නතුවීම, නිරන්තර යුද කෝලාහල හා ඒ නිසා ම වූ ආර්ථික පරිහානිය, මිෂනාරි ව්‍යාපාර නිසා බෞද්ධයන් අන්‍ය ආගම් වැළඳ ගැනීම යනාදී කරුණු නිසා ය. මේ නිසා ම භික්ෂු සමාජය ද අන්ත පරිහාණිකර තත්ත්වයකට පත්ව තිබුණි. ශාසනික විනය කර්මයකට උපසම්පදා භික්ෂූන් වහන්සේලා සිව්නමක් වත් සොයාගත නොහැකි තත්ත්වයකට භික්ෂු සමාජය පිරිහී පැවතුණි. සංඝරාජ සාධු චරියාව හා සඟරජවත යන ග්‍රන්ථවලින් පෙනෙන පරිදි එකල විහාර සන්තක ඉඩකඩම් පරිහරණය කරමින් සිටියෝ ගණින්නාන්සේලා නම් වූ හ. ඔවුහු ශ්‍රමණ සාරුප්‍ය පැවතුම්වලින් බැහැරව දිවි ගෙවූ හ. බාලාවතාරය නම් වූ සරල පාලි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථය ඉගෙනීමට සරණංකර සාමණේරයන් වහන්සේට දෙදෙනෙකු වෙත යාමට සිදුවීමත්, රාජ සභාවට පැමිණි බ්‍රාහ්මණයෙකු කී සරල සංස්කෘත ශ්ලෝකයක් තේරුම් කරදීමට සමත් සරණංකර හිමි හැර අන් කිසිවෙකු කන්ද උඩරට නොමැතිවීමත් තුළින් භාෂා සාහිත්‍ය හා අධ්‍යාපනයෙහි පැවැති පරිහාණිකර තත්ත්වය ප්‍රකට වෙයි.

මෙවන් පරිසරයක මධ්‍යම පළාතේ බටහිරින් පිහිටි තුම්පනේ කඳුවලින් වට වූ බලකොටුවක් වැනි සරුසාර කෙත්වතුවලින් පිරිපුන් වැලිවිට ග්‍රාමයේ දී වර්ෂ 1698 ජූනි මස 19 වැනිදා සරණංකර මාහිමියෝ උපත ලද හ. පියා කුලතුංග නම් වූ අතර මේ කුමරු ද කුලතුංග නම් විය. සිය සොහොයුරා වූ කුලතුංග පටබැඳි මුදියන්සේ සමග රජ මාළිගාවෙහි සිටි බැවින් කුලතුංග ළදරුවා ද රජුගේ පුත් තනතුරෙහි හැදුණු වැඩුණු බව සංඝරාජ සාධු චරියාවෙහි සඳහන් වෙයි. සිය පුතණුවන් රාජ පුරුෂයෙකු වනු දැකීම දෙමව්පියන්ගේ අභිප්‍රාය වූ අතර කුලතුංග දරුවාගේ අභිලාෂය වූයේ ගිහි ජීවිතයෙන් වෙන්ව පැවිදිවීම යි. කුඩා කල සිට ම නිති පන්සිල් පොහොය අටසිල් රකිමින් ඉතා ධාර්මික ජීවිතයකට

හුරුපුරුදු වූ කුලතුංග කුල කුමරු සොළොස් හැවිරිදි වියේ දී සූරියගොඩ විහාරයේ දී සූරියගොඩ සාමණේරයන් වෙතින් සරණංකර නමින් උතුම් වූ ප්‍රව්‍රජ්‍යාභූමියට පත් විය.

මෙබඳු සිත්	**ඉපදී**
ලජ්ජා සඟුන්	**නොලදී**
සොළොස	**වයසේ දී**
පහන් මනසින් වෙලා	**පැවිදී**

සැහැල්ලු ගති පැවතුම් නිසාත්, පිණ්ඩපාත චර්යාව නිසාත් ''පිණ්ඩපාතික වැලිවිට සරණංකර'' යන නමින් උන්වහන්සේ වඩාත් ප්‍රකට වූහ. භික්ෂූන් වහන්සේලා පිළිවෙත් පිරීමෙහි උදාසීනව සිටි මෙකල භික්ෂු පිළිවෙත් මැනවින් සුරකිමින් උන්වහන්සේ පිණ්ඩපාතයෙන් ජීවත්වෙමින් පාත්‍රයේ වැළඳූහ.

මෙසේ සරණංකර සාමණේරයන් වහන්සේ මනා භික්ෂු ප්‍රතිපත්ති ඔස්සේ ගුණ නුවණින් වැඩෙත් ම මෙකල භික්ෂු ප්‍රතිරූපකයින් විනා සැබෑ සිල්වත් භික්ෂූන් වහන්සේලා නොමැති බව උන්වහන්සේට පෙනී ගියේ ය. මෙම තත්ත්වයෙන් සම්බුද්ධ ශාසනයත්, රටත් මුදවාගෙන යළි ශාසනික ප්‍රබෝධයක් ඇතිකරලීමේ පරම පවිත්‍ර අපේක්ෂාවෙන් යුක්තව ඒ හා අදාළව ගතයුතු ක්‍රියාමාර්ග වෙත අප්‍රතිහත ධෛර්යයෙන් යුක්තව යොමු විය. උන් වහන්සේට ප්‍රථමයෙන් ම අවශ්‍ය වූයේ ධර්මය ඉතා නිවැරදිව තේරුම් ගැනීමට යි. ඒ සඳහා පාලි භාෂාව ඉගෙනීම අවශ්‍ය වූ හෙයින් එය සපුරා ගැනීමට ආචාර්යවරුන් දෙදෙනෙකු වෙත යාමට සිදුවිය. එවකට මාකෙහෙල්වල බන්ධනාගාර ගතව සිටි ලෙව්කේ දිසාව වෙතින් බාලාවතාරයේ නාම කාණ්ඩය තෙක් උගත්හ. ඉතිරි කොටස උගත්තේ පල්කුඹුරේ අත්ථදස්සි හිමියන් වෙතිනි. පාලි ව්‍යාකරණය පිළිබඳ ලබාගත් මෙම මූලික දැනුම පාදක කර ගනිමින් එය තවදුරටත් දියුණු කරගෙන ස්වෝත්සාහයෙන් ම ධර්ම විනය හා භාෂා ශාස්ත්‍රය මැනවින් උගත්හ. සරණංකර හෙරණපාණන් වහන්සේගේ ඊළඟ අභිප්‍රාය වූයේ තමා උගත් ධර්මවිනය උපයෝගී කර ගනිමින් භික්ෂුව නිවැරදි ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයට යොමු කිරීම යි. ඒ සඳහා භික්ෂූන් වහන්සේ දැනුවත් කිරීමේ ක්‍රියාවලියෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස විශාල පිරිසක් උන් වහන්සේ වටා එක්රැස් වූ හ. බොහෝ කුල දරුවෝ ගිහිගෙය හැරපියා උන් වහන්සේ වෙත අවුත් පැවිදිබව ලබා වත් පිළිවෙත් පුරන්නට වූහ. මෙසේ වැලිවිට හෙරණපාණන් වහන්සේ ඇසුරෙහි සිල් රකින වත් පිළිවෙත් පුරන පිරිස සිල්වත් සමාගම, සිල්වත් තැන් යන නමින් හැඳින් විණ. ඒ සිල්වත් පිරිසට නොයෙක් අයුරින් නින්දා අපහාස කළෝ ''වැලිවිට උන්නාන්සේගේ සමාගම'' යන නාමය ද පටබඳිමින් අවඥාවට ලක් කළහ. එසේ සිදු කළේ ප්‍රතිපත්ති අතින් පිරිහී සිටි ගණින්නාන්සේලා, අන්‍ය ආගමිකයන් හා දුර්මතධාරී බෞද්ධයන් ය.

ඒ එක ද බලවේගයක් හමුවේ නොසැලුණු උන් වහන්සේගේ ඊළඟ අරමුණ වූයේ උපසම්පන්න භික්ෂූන් වහන්සේලාගෙන් හිස්ව තිබූ ශ්‍රී ලංකාවේ නැවත වරක් උපසම්පදාව පිහිටුවීම යි. වීර පරාක්‍රම නරේන්ද්‍රසිංහ හා ශ්‍රී විජය රාජසිංහ යන රජුන්ගේ සහායෙන් බුරුමය හා සියම යන රටවලින් උපසම්පන්න භික්ෂූන් වහන්සේලා වැඩමවා ගැනීමට

උන්වහන්සේ දැරූ පළමු උත්සාහය අසාර්ථක විය. නමුත් සරණංකර සාමණේරයන් වහන්සේ එයින් අධෛර්යමත් නො වූහ. කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජුගේ සහාය ලබාගෙන නැවත ද සය දෙනෙකු ගෙන් සමන්විත දූත පිරිසක් ලන්දේසීන් විසින් සපයා දෙන ලද නැවකින් සියමට යැවූ හ. මෙම දූත චාරිකාවෙහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස උපාලි තෙරුන් වහන්සේ ප්‍රධාන මහතෙරුන් වහන්සේලා 18 නමක් ද සාමණේරයන් වහන්සේලා 7 නමක් ද ලක්දිවට වැඩම කළ හ. වර්ෂ 1753 ජුනි 15 වැනි දිනට යෙදුණු ඇසළ පුර පසළොස්වක පොහෝ දින මහනුවර මල්වතු මහාවිහාරයේ විසුංගාම සීමාවේ දී ප්‍රථම උපසම්පදා විනය කර්මය සිදු කෙරිණි. සියම් රට උපාලි මහතෙරුන් වහන්සේගේ ප්‍රධානත්වයෙන් කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජුගේ පූර්ණ අනුග්‍රාහකත්වයෙන් මෙය සිදු කෙරිණි. මෙහි දී සරණංකර සාමණේරයන් වහන්සේ ඇතුලු හය නමක් උපසම්පදාව ලැබූ හ. මෙය වර්තමාන ශ්‍යාමෝපාලි (සියම් උපාලි) මහානිකායේ සමාරම්භක අවස්ථාව යි.

මෙම උපසම්පදා විනය කර්මයේ දී සරණංකර හෙරණපාණන් වහන්සේට පළමුව උපසම්පදාව ලබා ගැනීමට අවස්ථාව තිබුණ ද තමන් වහන්සේට ගුරුතන්හිලා සැලකීමට කෙනෙකු සිටීමේ වැදගත්කම සලකා වයසින් වැඩිහිටි නමකට පළමුව උපසම්පදාව ලබාදීමට තරම් උන් වහන්සේ නිහතමානී වූහ. මේ වන විට පනස් පස් වෙනි වියේ පසු වූ වැලිවිට සරණංකර මාහිමියෝ සිරිලක උපසම්පදාව නැවත පිහිටුවා ශාසනික තත්ත්වය යළි පුනර්ජීවනය කිරීමෙහිලා වූ මහනීය මෙහෙවර මැනවින් ඉටු කළ හ.

උපසම්පදාවට පත් සරණංකර මා හිමියන් කීර්ති ශ්‍රී රාජසිංහ රජු විසින් ලක්දිව සංඝරාජ ධුරයට පත් කරන ලදී. සංඝරාජ පදවියෙන් පූජිත වැලිවිට අසරණසරණ සරණංකර සංඝරාජ මාහිමියෝ,

''උඩගු නොව මහණ, උඩගු නොව මහණ, උඩගු නොව මහණ,''

යනුවෙන් තෙවරක් තල්පතක සටහන් කොට තැබූ හ. මෙවැනි ශ්‍රේෂ්ඨ පදවියකින් පවා මානය, අහංකාරය වැනි පහත් සිතුවිලි මාත්‍රයක් වත් ඉපදීම උන්වහන්සේ නොරිස්සූ බව මේ සිද්ධියෙන් මනාව පැහැදිලි ය.

අනුන්ගේ උපකාරයෙන් ඉතා ස්වල්ප දෙයක් ඉගෙන ස්වෝත්සාහයෙන් එම දැනුම වර්ධනය කරගත් වැලිවිට සංඝරාජ මාහිමියෝ ශ්‍රී ලංකාවේ පහළ වූ අග්‍රගණ්‍ය මහා පඬිරුවනක් බව විද්වත් ගිහි පැවිදි සකල සාධු ජනයා එක ලෙස පිළිගනිති. ස්වකීය යෞවන වියේ දී ඉතා දුක්ඛදායක පරිසරයක සිට මහත් ආයාසයෙන් ධර්මශාස්ත්‍රෝද්ග්‍රහණය කළ උන් වහන්සේ එකී අධ්‍යාපන රටාවෙහි වටිනාකම අත්දැකීමෙන් ම දත් හෙයින් පරිහානි තත්ත්වයකට පත්ව තිබූ ධර්ම ශාස්ත්‍රීය හා සාහිත්‍ය කටයුතු නගා සිටුවීමට නොපැකිලිව ක්‍රියා කළ හ. ක්‍රියා මාර්ග කිහිපයක් ඔස්සේ එම සේවාවන් ව්‍යාප්ත කළ හ.

ඒවා නම්,

1. ග්‍රන්ථකරණයෙහි නියැලීම
2. විද්‍යාපීඨ / ශාස්ත්‍රශාලා ආරම්භ කිරීම
3. විද්වත් ගිහි පැවිදි ශිෂ්‍ය පරපුරක් බිහි කිරීම
4. පැරැණි පොත්පත් ලියන්නන් ලවා පිටපත් කරවීම

සඟරජ මාහිමියන්ගේ ධර්ම ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථ

1. මුනිගුණාලංකාරය
2. අභිසම්බෝධි අලංකාරය
3. සාරාර්ථ සංග්‍රහය
4. රත්න සූත්‍රය ප්‍රණාම ගාථා සන්නය
5. භේසජ්ජ මඤ්ජුසා සන්නය
6. සතර බණවර සන්නය
7. මහාබෝධි සන්නය
8. රූප මාලාව

සඟරජ මාහිමියන්ගේ පුරෝගාමිත්වයෙන් ඇරැඹි විද්‍යාපීඨ

1. නියමකන්දේ විද්‍යාස්ථානය
2. මල්වතු - අස්ගිරි උභය විහාරස්ථ විද්‍යාස්ථාන
3. ගඩලාදෙණියේ සද්ධර්මතිලක විහාරස්ථ විද්‍යාස්ථානය
4. පැල්මඩුල්ල රජමහා විහාරය හා පොත්ගුල් විහාර විද්‍යාස්ථානය

සඟරජ මාහිමිගේ ගිහි පැවිදි ශිෂ්‍ය පරපුර

1. තිබ්බොටුවාවේ ශ්‍රී සිද්ධාර්ථ බුද්ධරක්ෂිත මාහිමි
2. දරම්ටිපොළ ධර්මරක්ෂිත මාහිමි
3. ගිනිගත්පිටියේ සංඝරක්ෂිත මාහිමි
4. රඹුක්වැල්ලේ ධම්මරක්ඛිත මාහිමි
5. මොරතොට ධම්මක්ඛන්ධ මාහිමි සහ
6. අත්තරගම රාජගුරු බණ්ඩාර
7. බරණ ගණිතාචාර්ය
8. පත්තායමේ ලේකම් යනාදී ගිහි පැවිදි විද්වතුන්ගෙන් සමන්විත විය.

වැලිවිට පිණ්ඩපාතික අසරණ සරණ සරණංකර සංඝරාජෝත්තමයාණන් වහන්සේගේ ධර්ම ශාස්ත්‍රීය හා සාහිත්‍ය සේවාව මහනුවර යුගයට පමණක් සීමා නොවූ අතර එහි ආලෝකය විද්‍යොදය විද්‍යාලංකාරාදි ආයතන මගින් නූතන යුගය දක්වාම විහිදී ආ අතර එය අනාගතය පුරාවටත් පැතිර යන්නේ ය.

අටුවාචාර්ය බුද්ධඝෝෂ හිමි

බුද්ධභාෂිත ධර්ම විනයෙහි හා ශ්‍රාවක භාෂිතයන් හි ද ඇතුළත් දුරවබෝධ වචන හා සංකල්ප පැහැදිලි කිරීම සඳහා සම්පාදිත අර්ථ ව්‍යාඛ්‍යාන සම්ප්‍රදාය පාලි අට්ඨකථා නමින් හැඳින්වේ. ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථවල අන්තර්ගත ධර්ම කරුණු සහ ඓතිහාසික කරුණු සවිස්තරව දැක්වීම එම පාලි අට්ඨකථාවලින් සිදු කෙරෙන ප්‍රධාන කාර්යය යි. පාලිඅට්ඨකථාවන් ගැන සඳහන් කිරීමේ දී නිතැතින් කියවෙන්නේ අටුවාචාර්ය බුද්ධඝෝෂ හිමියන් ගේ ශ්‍රී නාමය යි. බුද්ධකාලීන අර්ථ ව්‍යාඛ්‍යාන සම්ප්‍රදාය ප්‍රථම ධර්ම සංගායනාවේ දී සහ ඉන් පසුවත් රහතන් වහන්සේලා විසින් සංගායනා කරන ලදි. උන් වහන්සේලා සහ ශිෂ්‍යානුශිෂ්‍ය පරම්පරාව ඒවා මුඛ පාඨ වශයෙන් ආරක්ෂා කරගෙන ආහ. අනුබුදු මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ විසින් ඒවා හෙළ බසින් තබන ලදි. හෙළ බසින් පැවැති එම අටුවාවන් යළි පෙළ බසට පෙරළීමේ භාරදූර කාර්යය ඉටු කළේ අප මේ කතා කරන අටුවාචාර්ය බුද්ධඝෝෂ මා හිමියෝ ය.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් උපත ලැබුවේ දඹදිව බෝ මැඩට නුදුරු ඝෝෂ නම් ග්‍රාමයේ බමුණු කුලයක ය. ඔහු වාදයෙහි දක්ෂ වූ රේවත නම් මහතෙරුන් වහන්සේගේ ශිෂ්‍යයෙකු ලෙස පැවිදි වූ බව ප්‍රචලිත මතය යි. සද්ධම්මසංගහ නම් ග්‍රන්ථයෙහි දැක්වෙන පරිදි බුද්ධඝෝෂ හිමි මහාබෝධි මණ්ඩපයට දකුණු දිග බමුණුගම උපන් කෙනෙකි. බෝ මැඩට නුදුරෙහි ඝෝෂ නම් වූ ගමේ උපන් බව බුද්ධඝෝසුප්පත්ති කථාවේ සඳහන් ය.

පාලි භාෂාව ද දර්ශනය ඉතිහාසය පුරාවිද්‍යාව ද කාය ව්‍යවච්ඡේද විද්‍යාව, ලක්ෂණ ශාස්ත්‍ර ආදී විෂයයන් පිළිබඳ පෘථුල දැනුමින් යුක්ත වුවාක් මෙන් ම වෛදික ඉගැන්වීම් පිළිබඳව ද පැතිරීගිය බුද්ධි ප්‍රභාවයක් බුද්ධඝෝෂ හිමියන් සතුව පැවතිණ. ඒ බව පහත සඳහන් මහාවංස ගාථාවන් ගෙන් ද පැහැදිලි වෙයි.

බොධිමණ්ඩ සමීපම්හි - ජාතො බ්‍රාහ්මණ මාණවො
විජ්ජා සිප්ප කලාවෙදී - තීසු වෙදෙසු පාරගො
සම්මා විඤ්ඤාතසමයො - සබ්බ වාද විසාරදො
වාදත්ථී ජම්බු දීපම්හි - ආහිණ්ඩන්තො පවාදිකො

බුද්ධඝෝෂ හිමි ලක්දිවට වැඩමවීමට පෙර ඤාණෝදය නම් ධර්ම ප්‍රකරණයත්, අත්ථසාලිනී අටුවාවත් දඹදිව දී කළ බවත්, පිරිත් අටුවාව ලිවීම ආරම්භ කර තිබූ බවත් සඳහන් ය. උන්වහන්සේ කලින් සර්වාස්තිවාදියෙකුව සිට පසුව ථෙරවාදී වූ බව ඇතැම් විචාරකයන් ගේ පිළිගැනීම යි. බුද්ධඝෝෂ මා හිමියන් ලක්දිවට වැඩම වූයේ අනුරාධපුරය රාජධානිය කරගත් මහානාම රජ දවස ය. ඒ බුද්ධ වර්ෂ 953 ත් 975 ත් අතර කාලය යි. උන් වහන්සේ ලක්දිවට වැඩමවන විට අට්ඨකථා සංහිතා කිහිපයක් ම මෙරට පැවති බවත් ඒවා හෙළ බසින් ම උගත් බවත් කියවේ.

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ දවස ම හෙළ බසින් තබන ලද අටුවා කතා වසර 700 ක පමණ කාලයක් සිංහල ත්‍රිපිටකය හෙළි පෙහෙළි කරමින් පැවතුණේ ය. ත්‍රිපිටක

පාලිය තිබුණත් එහි අටුවා මේ වනවිට දඹදිව තිබී නැත. සිංහල අටුවා ලියා ඇති බව දඹදිව විසූ රේවත හිමියන්ට ද දැනගැන්මට ලැබී ඇත. සිංහල අටුවා පාලියට පරිවර්තනය කිරීම බුදු දහම චිරස්ථායීවීමට හේතුවක් යැයි සැලකූ උන්වහන්සේ හෙළටුවා පාලියට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා බුද්ධඝෝෂ හිමියන් ලක්දිවට එවූ බව මහාවංශයේ සඳහන් වේ.

පාලි මත්තං ඉධානීතං - නත්‍ථි අට්ඨකථා ඉධ
තථාචරියවාදා ච - භින්නරූපා න විජ්ජරෙ
සීහළට්ඨකථා සුද්ධා - මහින්දෙන මතීමතා
සංගීතිත්තය මාරූළහං - සම්මා සම්බුද්ධ දෙසිතං
සාරිපුත්තාදිගීතඤ්ච - තථා මග්ගං සමෙක්ඛිය
එකා සීහළභාසාය - සීහළෙසු පවත්තති
තං තත්‍ථ ගන්ත්වා සුත්වා - තං මාගධානං නිරුත්තියා
පරිවත්තෙහි සා හොති - සබ්බලොක හිතාවහා

ත්‍රිපිටක පෙළ පමණක් මෙහි ගෙනෙන ලදි. අටුවාවත් විවිධ ආචාර්යවාදත් නැත. සම්මා සම්බුදුන් විසින් දෙසන ලද සාරිපුත්‍රාදීන් වහන්සේ විසින් ප්‍රකාශ කරන ලද, එසේම සංගීතිත්‍රයට නගන ලද, මිහිඳු තෙරුන් විසින් සිංහලයෙන් තබන ලද පිරිසිදු අට්ඨ කථා හෙළ බසින් සිංහල රටේ පමණක් පවතී. එහි ගොස් එය අසාගෙන මගධ බසට පෙරළන්න. එය සියලු ලෝවැසියනට හිතසුව ගෙන දෙන්නේ යැයි රේවත තෙරණුවෝ බුදුගොස් හිමියන්ට පවසා තිබේ.

මෙවැනි කටයුත්තක් සඳහා ඉදිරිපත් වූ එක ම ආචාර්යවරයා බුද්ධඝෝෂ හිමියන් යැයි කිව නො හැකි ය. උන් වහන්සේට කලින් බුද්ධදත්ත හිමි ද පසුව ධම්මපාල හිමි ද මෙම කාර්යය සඳහා ම දකුණු ඉන්දියාවේ සිට ලක්දිවට වැඩම කළ හ. බුද්ධදත්ත හිමියෝ තමා මහලුවියට පත්වෙමින් සිටි නිසා අපේක්ෂිත කාර්යය ඉටු කළ නොහැකිව පෙරළා ඉන්දියාටම වැඩම කළහ. බුද්ධදත්ත හිමියන් එසේ වැඩමවන ගමනේ දී බුද්ධඝෝෂ හිමියන් මුහුදේ දී මුණගැසී තමාගේ පන්හිඳත්, අරළු ගෙඩියකුත් දී ආශිර්වාද කළ බව ද කියැවේ.

ශ්‍රී ලංකාවට වැඩම කළ බුද්ධඝෝෂ හිමියෝ අනුරාධපුර මහා විහාරයේ දී එවකට එහි ප්‍රධානත්වය දැරූ සංඝපාල හිමියන් ප්‍රමුඛ භික්ෂූන් වහන්සේලා බැහැදැක පැමිණි කාරණාව උන් වහන්සේලාට සැළකර සිටියහ. සිංහල අටුවා පාලියට පරිවර්තනය කිරීමට පළමුව එවකට පැවැති සිංහල භාෂාවත්, එම අටුවාවල අන්තර්ගතයත් හැදෑරීමට අවශ්‍ය විය. සංඝපාල හිමියන් හා බුද්ධමිත්ත හිමියන් වැනි ප්‍රවීණ ආචාර්යවරුන්ගේ උපදෙස් පරිදි බුද්ධඝෝෂ හිමියෝ ස්වකීය අධ්‍යයන කටයුතු සපුරා ගත්හ. සිංහල අටුවා පාලියට පෙරලීමට පෙර නිවන් මග හෙළි කරන ග්‍රන්ථයක් ලිවීමට සංඝපාල හිමියෝ බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ට ඇරයුම් කළහ. විසුද්ධි මාර්ගය ලියැවුණේ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස යි. සංයුත්ත නිකායේ දේවතා සංයුත්තයේ එන,

අනෙතා ජටා බහි ජටා - ජටාය ජටිතා පජා
තං තං ගොතම පුච්ඡාමි - කො ඉමං විජටයෙ ජටං

ඇතුළත ද අවුල් ය. පිටත ද අවුල් ය. මුළු සත්ත්ව වර්ගයා මෙම අවුලෙන් අවුල් වැ සිටිති. ගෞතම සර්වඥයන් වහන්ස, එබැවින් මම ඔබ ගෙන් විචාරමි. මෙම අවුල කවුරු නිරවුල් කෙරෙත් ද? යන

මෙම ප්‍රශ්නයට බුදුරජාණන් වහන්සේ දුන් පිළිතුර,

සීලෙ පතිට්ඨාය නරො සපඤ්ඤො
චිත්තං පඤ්ඤං ච භාවයං
ආතාපි නිපකො භික්ඛු
සො ඉමං විජටයෙ ජටං

සීලයෙහි පිහිටන දක්ෂ ප්‍රඥාවන්ත භික්ෂුව සිතත්, ප්‍රඥාවත් වඩා කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්තව මේ අවුල් ඉවත් කරන්නේ ය. යනු ය.

මෙසේ බුදුරදුන් ඉතා සංක්ෂිප්ත ලෙස දුන් මෙම පිළිතුර විස්තෘත ලෙස ඉදිරිපත් කිරීම විසුද්ධි මග්ගයේ දී සිදු වී තිබේ. ථෙරවාදී බුද්ධ ධර්මයට අයත් විශිෂ්ටතර නිර්මාණ කෘතියක් ලෙස බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ විසුද්ධි මාර්ගය සඳහන් කළ හැක. අතිදුර්ලභ වූ බුදු සස්නෙහි පැවිද්ද ලබා විසුද්ධිය සොයා යන කුල පුත්‍රයන්ට අවසාන විමුක්තිය හෙවත් නිවන කරා පමුණුවන මාර්ගය හඳුන්වාදීම පරමාර්ථ කොටගෙන ලියූ විසුද්ධි මාර්ගය සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන ත්‍රිශික්ෂාව පිළිබඳ ව මනා වූ පූර්ණ විස්තරයක් ඉදිරිපත් කරයි.

බොහෝ දෙනෙකුගේ කුතුහලයට තුඩු දුන් වාර්තාගත සිද්ධියක් වන්නේ බුද්ධඝෝෂ හිමි විසුද්ධි මාර්ගය ලියා එය මහාවිහාරවාසී භික්ෂූන් වහන්සේලාට පිළිගන්වන්නට සූදානම්ව සිටිය දී දෙවියන් විසින් එය අතුරුදහන් කරනු ලැබීම ය. නැවත දෙවන වරට ද ලියා අවසන් කොට තිබිය දී එය ද මුල් පිටපත සේ ම අතුරුදහන්වීමත්, තෙවනවර ලියා පිළිගැන්වීමට සූදානම් වූ විට මුලින් ලියූ පිටපත් දෙක ද හමුවී විසුද්ධි මාර්ගය පිටපත් තුන ම එළිදැක්විණ. මෙම පිටපත් තුන ම අර්ථයෙන් ද, ග්‍රන්ථයෙන් ද, පූර්වාපර වශයෙන් ද, ථෙරවාදයෙන් ද, පෙළින් ද, පදයෙන් ද, ව්‍යඤ්ජනයෙන් ද වෙනසක් නො වී ය. බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ ගැඹුරු පාණ්ඩිත්‍යය හා විශිෂ්ට ලේඛන කෞශල්‍යය එමගින් මනාව පැහැදිලි වේ. ඒ දුටු භික්ෂූන් වහන්සේලා බෙහෙවින් තුටු පහටුව ''නිසැකයෙන් ම මේ තෙම මෙතේ බෝසත්හු ය'' යි, නැවත නැවත කියා ඝෝෂා කොට අටුවා සහිත පිටකත්‍රය ඇතුළත් පොත් ප්‍රදානය කළ හ. පසු ව උන් වහන්සේ මහාවිහාරබද දූරසංකර ග්‍රන්ථාකර පිරිවෙණ වෙසෙමින් බොහෝ සිංහල අටුවා ඒ සියල්ලන් ගේ ම මූල භාෂාව වූ මාගධී භාෂාවට පෙරලූ හ. සියලු ථෙරවාදී ආචාර්යවරයෝ ම ඒවා පෙළ පොත් තරමට ගුරු තැන්හි තැබූ හ.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් වැඩ සිටි ස්ථාන අතර දූරසංකර පිරිවෙණට අමතරව මහාවිහාරයට දකුණින් වූ පධානඝරය ද වෙයි. එසේම ලෝවාමහාපායේ පහත මාලය ද ග්‍රන්ථකරණයෙහි යෙදීම සඳහා උන් වහන්සේට වෙන්කර දී තිබුණි. මහාවිහාරයේ ග්‍රන්ථාකරය හෙවත් පුස්තකාලය ද උන් වහන්සේට පරිහරණය කිරීමට ඉඩකඩ සලස්වා තිබුණි. මේවායෙහි වැඩ සිටිමින් විසුද්ධි මාර්ගය සේ ම,

සමන්ත පාසාදිකා	-	විනය අටුවාව
සුමංගල විලාසිනී	-	දීඝනිකායේ අටුවාව
පපඤ්චසූදනී	-	මජ්ඣිමනිකාය අටුවාව
සාරත්ථප්පකාසිනී	-	සංයුත්තනිකාය අටුවාව
මනොරථපූරණී	-	අංගුත්තරනිකාය අටුවාව
කංඛාවිතරණී	-	ප්‍රාතිමොක්ෂ අටුවාව
පරමත්ථජෝතිකා	-	ඛුද්දකපාඨ අටුවාව,

යනාදී අටුවා කෘති ද සංස්කරණය කළ හ. එම ග්‍රන්ථවල විශාලත්වය හා විවිධත්වය ගැන සලකන විට ඒ සඳහා දරූ පරිශ්‍රමය කෙතෙක් බැරෑරුම් වූවක් ද යන්න වටහාගත හැකි ය.

බුද්ධඝෝෂ හිමියන් විසින් අටුවාකරණයේ දී භාවිත ක්‍රම ශිල්ප කිහිපයක් සමන්තපාසාදිකාවේ සංක්ෂිප්තව දක්වෙයි.

- මුල් කෘතියේ බස බැහැර කිරීම
- හෙළටුවාවල පැවති ප්‍රමාද ලියවීම් බැහැර කිරීම
- දිගු විස්තර බැහැරලා සංක්ෂිප්ත කිරීම
- තත්කාලීනව පැවති සියලු විනිශ්චයන් ඇතුළත් කිරීම
- පාලි භාෂාවේ ව්‍යාකරණ විධි නො ඉක්මවීම

මේ අනුව බුදුගොස් හිමියෝ පාළි අට්ඨකථා රචනා කළේ හුදෙක් හෙළ අටුවාවන් හි පර්වර්තන ලෙස නො ව සංස්කරණමය භාෂා පරිවර්තන ලෙසිනි. එකී පාලි අටුවාවන් ඊට සාක්ෂි දරයි. බුදුගොස් හිමි භාවිත කළ එකී ක්‍රමවේදය ම උන් වහන්සේ ගෙන් පසුව පාලි අටුවා ලියූ ආචාර්යවරු ද භාවිතයට ගත් හ. පාලි අටුවා පොත්වලින් අඩකටත් වඩා සපයා ඇත්තේ බුදුගොස් හිමියන් ය. බෞද්ධ අට්ඨකථාචාරීන් අතර උන් වහන්සේ ශ්‍රේෂ්ඨතමයා ය. එකී උත්තරීතර චරිතය වටා විවිධ ජනප්‍රවාද ගෙතී ඇත්තේ ඒ නිසා ම ය. උන් වහන්සේ ලොව පහළ වූයේ බුදුරදුන් ගේ පර්යාප්ති ශාසනය දීර්ඝ කාලයක් නිර්මලව පවත්වාගෙන යාම සඳහා පාලි අට්ඨකථා රචනා කිරීමට ය, යන ජනප්‍රවාදයක් ද ඇත. ඒ නිසා ම ලංකාවේ අටුවා ගැන කතා කරන සෑම තැනෙක ම බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ට ''අටුවාචාරීන් වහන්සේ'' යන උත්තම අභිධානයක් යොදා ගැනෙයි.

අභ්‍යාස

01. ශාසනික පුනර්ජීවනයෙහි ලා සංඝරාජ හිමියන්ගෙන් සිදු වූ සේවාව පිළිබඳ කරුණු රැස් කරන්න.
02. බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ අටුවා පිළිබඳ ලේඛනයක් සකස් කරන්න.